

Prosinac 2019.

Intervju: Aleksandar Tolnauer,
predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH

NASTAVIT ĆEMO RAZVIJATI KAPACITETE MANJINSKE SAMOUPRAVE I ZAKONSKI JAČATI ULOGU VIJEĆA I PREDSTAVNIKA

Šire društvo još uvijek ne shvaća važnost manjinskih izbora, a ovi izbori nisu važni samo za manjine, već i za društvo u cjelini. Ako su dobro organizirani, ako su kvalitetni ljudi izabrani, bolje će se rješavati i manjinska pitanja i problemi, što je interes i ukupnog društva, a ne samo manjina, jer se tako doprinosi i prosperitetu čitave zajednice. Institucijama manjinske samouprave i njihovim izborima omogućava se da jedan značajan segment društva na odgovarajući način sudjeluje u javnom životu, što jača društvenu pluralnost, demokratsku strukturu i stabilnost društva i predstavlja dobrobit za sve.

■ Početkom svibnja održani su peti po redu izbori za predstavnike manjinske samouprave, ali prvi put prema novom Zakonu o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina kojega je Sabor usvojio u ožujku ove godine. Kako ocjenjujete održane izbore i što su oni donijeli?

Prije svega treba istaknuti da su i ovi, peti po redu, izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, uz sve probleme i nedostatke, još jednom potvrdili značaj, važnost i potencijal tzv. manjinske samouprave. Izabrana su 352 manjinska vijeća i 108 predstavnika, u gotovo svim našim županijama, u blizu 100 gradova i u više od 100 općina. Za sva tijela manjinske samouprave kandidirano je gotovo 7.000 pripadnika nacionalnih manjina, a izabrano njih više od 5.000. Vijeća, odnosno predstavnike izabralo je 20 od 22 hrvatske nacionalne manjine. Pravo glasa imalo je više od 250.000 pripadnika nacionalnih manjina, a izlaznost je, ovisno o razini (županije, gradovi, općine), iznosila od gotovo 11 do preko 23 posto. Izbori su prvi put su održani prema novom Zakonu o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, za kojeg su mnogi očekivali, ne samo da će omogućiti kvalitetniju izbornu proceduru, već i da će ojačati ulogu i kapacitete manjinske samouprave.

Dosada su vijeća i predstavnici birani temeljem Zakona o lokalnoj i regionalnoj samoupravi, što nije korespondiralo s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Donošenjem ovog novog zakona prvi put su jedinstveno utvrđena pitanja održavanja odnosno organizacije izbora, izborne promidžbe, naknade troškova itd., oko kojih pitanja je prilikom dosadašnjih izbora bilo je puno problema. Cilj je bio ovim zakonom osigurati preduvjete za kvalitetnije sudjelovanje nacionalnih manjina u javnim poslovima lokalne i regionalne samouprave putem vijeća i predstavnika te da imaju mogućnost aktivnijeg participiranja u razvoju općina, gradova i županija u kojima žive.

Savjet za nacionalne manjine ponovno je upozorio na porast atmosfere nesnošljivosti i etnocentrizma

(Nastavak na stranici 2)

REZULTATI 5. IZBORA ZA VIJEĆA I
PREDSTAVNIKE NACIONALNIH MANJINA*

NI NOVIM ZAKONOM JOŠ NISU RIJEŠENI MNOGI STARI PROBLEMI

Peti po redu izbori članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održani su 5. svibnja 2019. godine, a drugi krug glasovanja održan je 19. svibnja u sedam jedinica gdje vijeća nisu izabrana u prvom krugu. Izbori su održani po novom Zakonu o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina koji je Hrvatski sabor usvojio u ožujku ove godine.

Ukupno je raspisano 515 izbora za članove vijeća nacionalnih manjina i to 74 u županijama i Gradu Zagrebu, 171 u gradovima i 270 u općinama. Ukupno su raspisana i 144 izbora za predstavnike nacionalnih manjina i to 89 u županijama i Gradu Zagrebu, 54 u gradovima i 1 u općini. Mogućnost predlaganja lista kandidata za članove vijeća nacionalnih manjina iskoristilo je 14 nacionalnih manjina: albanska, bošnjačka, crnogorska, češka, mađarska, makedonska, njemačka, romska, rusinska, slovačka, slovenska, srpska, talijanska i ukrajinska. Mogućnost predlaganja kandidata za predstavnika nacionalne manjine iskoristilo je 20 nacionalnih manjina: albanska, austrijska, bošnjačka, bugarska, crnogorska, češka, mađarska, makedonska, njemačka, poljska, romska, rusinska, ruska, slovačka, slovenska, srpska, talijanska, turska, ukrajinska i židovska. Izbori članova vijeća nacionalnih manjina bili su provedeni u 19 županija, Gradu Zagrebu, 68 gradova i 108 općina. Izbori predstavnika nacionalnih manjina bili su provedeni u 19 županija, Gradu Zagrebu, 34 grada i jednoj općini. Ukupno se na zbirnim listama za članove vijeća nacionalnih manjina nalazilo 6.444 kandidata/kandidatkinja (4.301 kandidata odnosno 66,74% i 2.143 kandidatkinje odnosno 33,26%). Na zbirnim listama za predstavnike nacionalnih manjina nalazilo se ukupno 242 kandidata (kandidati + zamjenici), od toga 138 kandidata, odnosno 57,02% i 104 kandidatkinje, odnosno 42,98%.

* Izvor: Državno izborno povjerenstvo RH, Informacija o rezultatima glasovanja na izborima članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave provedenih 5. i 19. svibnja 2019.

(Nastavak na stranici 5)

Savjet je dugo inzistirao na nužnosti donošenja ovakvog, cjelovitog zakona koji je trebao popuniti mnoge legislativne praznine. Naravno, ni jedan zakon nije idealan pa ni ovaj, ali je s ovim ostvaren niz pomaka i poboljšanja. Primjerice, bitno su ojačani kriteriji u procesu kandidiranja članova manjinske samouprave pa je realno očekivati i kvalitetnije rezultate njihovog rada.

Međutim, izbore su pratili i mnogi stari problemi kao što je neadekvatna medijska pozornost ili npr. nedovoljan broj biračkih mjesta, što bitno utječe i na izlaznost, a to je onda neopravdano na udaru kritike. Šire društvo još uvijek ne shvaća važnost ovih izbora i zato oni nemaju isti tretman kao drugi izbori. A ovi izbori nisu važni samo za manjine, već i za društvo u cjelini. Ako su dobro organizirani, ako su kvalitetni ljudi izabrani, bolje će se rješavati i manjinska pitanja i problemi, što je interes i ukupnog društva, a ne samo manjina, jer se tako doprinosi i prosperitetu čitave zajednice. Institucijama manjinske samouprave i njihovim izborima omogućava se da jedan značajan segment društva na odgovarajući način sudjeluje u javnom životu, što jača društvenu pluralnost, demokratsku strukturu i stabilnost nekog društva i predstavlja dobrobit za sve.

NOVE MOGUĆNOSTI MANJINSKE SAMOUPRAVE

■ **Osim što bi trebao doprinijeti boljoj organizaciji samih izbora mnogi očekuju da će novi zakon doprinijeti i boljem funkcioniranju tzv. manjinske samouprave odnosno vijeća i predstavnika? Što je do sada bio ključni problem funkcioniranja tih institucija i kakve promjene očekujete?**

Ovaj zakon, ako se dobro iščita, otvara nove mogućnosti za manjinsku samoupravu, odnosno dovodi vijeća i predstavnike u poziciju da ih lokalne i regionalne vlasti moraju više uvažavati. I do sada su te obaveze postajale temeljem Ustavnog zakona, ali ovaj novi zakon toj obavezi daje novu snagu i mogućnost. Do sada je bilo dosta frustracija ljudi koji su djelovali kroz vijeća, jer nisu bili ozbiljno prihvaćeni, već samo formalno i to je rađalo velika nezadovoljstva, jer nije bilo konstruktivne komunikacije. Imamo naravno i primjera dobre prakse (npr. u većim gradovima), ali to nije dovoljno. Ovaj novi zakon je pak obveza i za same manjinske udruge i njihove institucije da veću pažnju posvete njegovoj implementaciji, jer oko mnogih pitanja funkcioniranja manjin-

Aleksandar Tolnauer

ske samouprave ima dosta nerazumijevanja i zato nam je potrebna stalna edukacija. Ovaj zakon, bez sumnje, pojačava kapacitete vijeća i predstavnika, ali i dalje ne rješava na potpuno zadovoljavajući način pitanja nadležnosti. Naime, vijeća i dalje ostaju samo u svojoj savjetodavnoj funkciji. To nije malo, ali ćemo mi nastaviti borbu za boljim preciziranjem i jačanjem njihovih funkcija i uloga u lokalnoj i regionalnoj samoupravi. Poseban je problem i što još uvijek nemamo predviđene sankcije za jedinice lokalne i regionalne samouprave kojima bi se reguliralo da one uvažavaju ove institucije sukladno zakonskim odredbama. Mnogo je tu još posla i otvorenih pitanja pa i što se tiče samog Ustavnog zakona koji mnogi s pravom hvale, ali je činjenica da je donesen prije skoro 20 godina i da vrijeme donosi nove društvene i političke izazove i zahtjeve čemu se treba prilagođavati.

Ipak, prije bilo kakvih promjena moramo naglasiti da su vijeća i predstavnici sastavni dio lokalne i regionalne samouprave i da tamo gdje imaju uvijete za rad (kao što je slučaj u nekim većim gradovima, ali i Vlada pokušava pomoći njihov bolji rad npr. na područjima posebne državne skrbi) oni dobro rade i doprinose razvoju svojih sredina. Zato ponavljam i naglašavam da i sadašnje zakonska rješenja pružaju značajne mogućnosti koje se nedovoljno koriste i od strane lokalne i regionalne samouprave, ali i od samih manjinskih institucija i predstavnika. Moramo doći u situaciju da manjinske institucije mogu djelovati efikasnije i kvalitetnije u zaštiti svojih prava, ali i u funkciji i na dobrobit čitave zajednice u kojoj žive.

TREBAJU NAM PROMJENE

■ **Prije više od dvije godine hrvatska Vlada je usvojila Operativne programe za nacionalne manjine RH za razdoblje 2017.-2020.**

To je prvi put da je jedna hrvatska Vlada usvojila takav operativni dokument za unapređenje položaja nacionalnih manjina. Faktički smo ušli u posljednju godinu realizacije tog važnog dokumenta. Kako ocjenjujete njegovu dosadašnju realizaciju? Koliko je ostvareno, što se postiglo, mogu li manjine biti zadovoljne kako ostvarenim, tako i dinamikom?

Problemi postoje, ali se ide naprijed. Uostalom, ovaj dokument je važan i po tome što nije samo neka opća "strategija" i spisak lijepih želja, nego ima instrumente konkretne mjerljivosti onoga što je dogovoreno i što je izvršeno i stalno se u tom smislu i rade "inventure". Pritom predstavnici nacionalnih manjina imaju solidne mogućnosti da pritišću Vladi i njene resore na ispunjavanje preuzetih obveza. Nije zgrebica podsjetiti kako je premijer Plenković u više navrata istakao da bez manjina ne bi vladao, što je sigurno dobra potpora ostvarivanju ovih programa. Programi se provode po ministarstvima i na terenu i neki za to još nisu osposobljeni i nisu se tome još prilagodili. Međutim, nakon intervencije i zastupnika nacionalnih manjina i Savjeta za brže provođenje, svi su dobili nalog da se izvršiti što je učinjeno, a što nije i ono što nije provedeno mora biti realizirano. Politička je volja prisutna i to je vrlo važno jer jedan duži period nismo imali te političke volje, a bez nje se ništa ne može. Operativni programi crno na bijelo govore o obvezama jedne i druge strane tako da možemo biti zadovoljni s generalnim pristupom. Što se pak tiče dinamike provođenja tu uvijek ima problema, ali mislim da će se ovaj put jedan veći dio onoga što je zadano i ostvariti. Uostalom, već počinju pripreme i za donošenje novih Operativnih programa za predstojeće mandatno razdoblje pa je sigurno da će vrlo seriozno biti pretreseno što je učinjeno, ali i što nije učinjeno i tko za to snosi odgovornost.

STVARANJE POZITIVNE VIZIJE

■ **Vlada je u ožujku podnijela peto izvješće Vijeću Europe o ostvarivanju Okvirne konvencije za zaštitu prava nacionalnih manjina (tog najznačajnijeg europskog dokumenta o nacionalnim manjinama). Ocjene i evaluacije prethodnih izvješća sada državale su i dosta kritičkih opaski. Kakva je sada situacija i što se može očekivati u novom procesu evaluacije koji počinje?**

Izradu ovog Izvješća koordinirao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

SAVJET JE PODIŽUĆI STANDARDE MANJINSKIH PRAVA DOPRINOSIO I HRVATSKOM PUTU U EUROPU

■ **Faktički ste na čelu Savjeta od osnutka tog tijela 2002. godine. Prošle su različite vlade, ali sve su vam iskazivale povjerenje. Kako vidite to priznanje?**

Teško je govoriti o sebi, neugodno i nezgodno, ali eto nekad se mora. Ja nisam stranački čovjek i manjinskom sam se problematikom bavio puno prije nego mnogi drugi i puno prije nego sam i došao na čelo Savjeta. Činjenicu da me je više vlada potvrdilo na ovoj funkciji prije svega doživljavao kao priznanje Savjetu za njegov rad svih ovih godina, u periodu kada se nova manjinska politika, bitno narušena

nesretnim ratnim okolnostima, gradila skoro od temelja i kada se ona europski profilirala i to na dvostruki način – i prema manjina u Hrvatskoj, ali i prema međunarodnoj zajednici te svjedočila o našem demokratskom potencijalu i opredjeljenju. Savjet je kroz svoj rad svih ovih godina strpljivo i uporno, odlučno i principijelno podizao standarde zaštite i razvoja manjinskih prava dajući tako svoj prilog otvaranju i trasiranju hrvatskog puta u Europu, a to je ujedno bila i garancija daljnjeg razvoja i zaštite manjinskih prava. Želim naglasiti da smo uvijek kroz rad Savjeta isticali dvosmjerni karakter manjinske politike i tako sam i nastojao voditi Savjet, kao

tijelo dvostrukog legitimiteta, da smo predlagani i birani od naših manjinskih zajednica, ali i da nam povjerenje daju i predstavnici većine. Moj koncept javnog i političkog djelovanja, a to sam ugradio i u rad Savjeta, uvijek je bio baziran na dijalogu, suradnji i partnerstvu. To je koncept koji djelotvorno pokazuje da manjine nikad nisu problem nego uvijek njegovo rješenje. Mislim da je upravo ta politika prepoznata kao vrijednost i kvaliteta svih ovih godina pa je to priznanje i meni, na što sam izuzetno ponosan, ali još i više Savjetu kao temeljnoj instituciji naše manjinske politike.

u suradnji s nadležnim ministarstvima i drugim tijelima državne uprave u čijem djelokrugu je ostvarivanje pojedinih prava predviđenih ovom Konvencijom.

U procesu evaluacije prethodnog izvješća Vijeće Europe, odnosno njegova nadležna tijela koja nadgledaju primjenu Okvirne konvencije primijetili su niz pozitivnih pomaka u provedbi manjinskih prava, ali su uputili i niz kritičkih opaski i zahtjeva kao što su upozorenja na protumanjinsku retoriku u javnom i političkom govoru i medijima, potrebu poštivanja inkluzivnih standarda manjinske politike, potrebu jačanja važne ulogu obrazovanja i medija u jačanju tolerancije, potrebu jače potpore manjinskim medijima, poziv na jači razvoj područja s većom koncentracijom manjina, potrebu povećanja proračunskih sredstva za očuvanje i promicanje kulturnih autonomije nacionalnih manjina, potrebu da se unaprijedi promicanje poštivanja raznolikosti u hrvatskom društvu i to kroz bolje međukulturalno obrazovanje i rad javnih medija itd.

Ono što se meni čini bitnim u čitavom ovom procesu nije samo Izvješće koje je pripremila Vlada niti ocjene koje će na kraju procesa evaluacije doći od nadležnih tijela Vijeća Europe, već sam evaluacijski proces u kojem je sadržano niz aktivnosti, uključivši i alternativne ocjene civilnog sektora. Jer taj proces služi da se obuhvatno i višestrano analiziraju i procjenjuju stanje i dosezi manjinskih prava u Hrvatskoj, da se razmišlja kako unaprijediti i kakva rješenja ponuditi. Dakle, riječ je o dvosmjernom procesu koji stvari ipak pomiče na bolje.

Nužno je dodatno pojasniti i neke stvari oko tih "europskih" pitanja i pristupa. Svaka zemlja, članica Unije samostalno određuje svoju manjinsku politiku i zato su neka prevelika očekivanja od same Europske unije ili Vijeća Europe kao da će nam oni riješiti neke stvari ponekad malo i naivna. I u samoj EU imamo nešto što bi se moglo kolokvijalno nazvati uljuđeni ili civilizirani "apartheid", jer dok vi pričate o problemima svi vas podražavaju i razumiju, a kada zatražite podršku ili pomoć e onda oni sve svaljuju na vas. Zato nama nije cilj da bilo vlada, bilo stranke, bilo neki drugi subjekti govore o kaznama, zabranama i zaprekama. Nama je cilj da se svi zajedno borimo i radimo na stvaranju pozitivne vizije budućnosti u kojoj se stalno podižu demokratski standardi pa tako onda i standardi zaštite nacionalnih manjina.

PROTIV REVIZIONIZMA

■ **Kada se spominje protumanjinska retorika, treba istaći da je Savjet nedavno ponovno objavio priopćenje u kojem upozorava na porast atmosfere etničke nesnošljivosti i etnocentrizma u hrvatskom društvu. U priopćenju se poziva na faktički istoimenu Deklaraciju u kojoj ste upozorili na te probleme još 2015. godine. I vi ste u vašim javnim istupima više puta upozoravali da posljednjih godina imamo sve izraženije retrogradne pojave kada je u pitanju etnička tolerancija i odnos prema nacionalnim manjinama (a u posljednje vrijeme i sve otvorenije i opasnije incidente). Što se zbiva u hrvatskom društvu posljednjih godina kada je u pitanju etnička tolerancija i odnos prema nacionalnim manjinama?**

Zahvalnica udruge "Kali Sara" povodom Dana romskog jezika

Mi smo u svjetskim i evropskim okvirima suočeni s problemom da je sila legalizirana u ime ljudskih prava u okolnostima u kojima se većini na razne načine sve više nameće osjećaj neosnovane ugroženosti, u situaciji u kojoj predrasude jačaju. Ta se situacija iskorištava za razne manipulacije što pokazuje i rast ekstremne desnice i desnog populizma u Europi. Političke nomenklature više stvaraju te probleme nego li što traže rješenje za njih te često i nameću neke paradigme koje stvaraju nove netrpeljivosti i predrasude.

Tu ogromnu ulogu igra i tumačenje prošlosti ili aktualni revizionizam (koji u samoj znanosti može biti i poželjan), ali mi imamo posla s agresivnim revizionizam koji manipulira kulturom siječanja i žrtvama u niske politikantske svrhe. Ksenofobija i rasizam su postali gotovo pa poslovni model, jer služe i za rušenje cijene

rada, za dodatne profite, a sve to ruši demokratsku političku kulturu. Stvorene su okolnosti da se porazima iz povijesti pokušavaju ostvariti određeni politički ciljevi, jer je poznata stvar da zajednička patnja i poraz povezuje više nego pobjeda i radost, a sjećanje gubitnika nažalost može biti vrlo djelotvoran potencijal naročito kada se to začini s navodnim poniženjem nacije. Na sve to su posebno osjetljive nacionalne manjine, jer brzo bivaju prve na udaru retrogradnih procesa i zato smo na to dužni stalno i iznova upozoravati, tim više što se mnoga naša upozorenja "masno" ignoriraju i ostaju bez odgovora i reakcije. Neznam zašto je tome tako, ali se nadam da nije tek puka ljubomora što neke stvari na vrijeme detektiramo i nažalost vrlo točno previđamo.

Manjinama, kao i drugima, uvijek se može prigovoriti da prenaplašavaju neke stvari, da

NAJVEĆA PRORAČUNSKA SREDSTVA ZA NACIONALNE MANJINE DO SADA

Kada govorimo o realizaciji Operativnih planova ove godine moramo izraziti apsolutno zadovoljstvo jednom drugom činjenicom. Operativni planovi su doneseni i ima određenih problema u njihovoj realizaciji. Međutim, u pregovorima za ovogodišnji proračun smo dobili izuzetnu podršku i razumijevanje i premijera Plenkovića i resornih ministara te su za potrebe nacionalnih manjina odobrena najveća proračunska sredstva do sada, što pokazuje i potvrđuje da ova Vlada vrlo odgovorno i konkretno podražava daljnju realizaciju Operativnih programa. Da bi u potpunosti shvatili o čemu je riječ dobro se prisjetiti naše financijske odnosno proračunske «povijesti». U prethodnom periodu najveća proračunska sredstva Savjet je dobio 2011. godine kada je ukupno odobreno 41.336.318 kuna, da bi to zbog ekonomske krize počelo opadati pa smo 2017. godine na raspolaganju imali samo 31.839.000 kuna. Dakle, gotovo 10 milijuna kuna ili skoro četvrtinu sredstava manje za potrebe nacionalnih manjina. To je bio ogroman udarac, ali je takva bila opća situacija. Prošle godine je prvi put došlo do povećanja i to za oko 2 milijuna kuna. Ove godine, u konstruktivnom i argumentiranom razgovoru s Vladom, u kojem smo ukazali na nužnost po-

dizanja sredstava, kako bi se kulturne i druge potrebe nacionalnih manjina mogle kvalitetno zadovoljavati i razvijati, naišli smo na puno razumijevanje predstavnika vlade i nadležnih resora te smo u ovogodišnjem prijedlogu dobili povećanje sredstava od čak 21,35 posto. To predstavlja do sada najveću proračunsku sumu za potrebe nacionalnih manjina u iznosu od 41.995.000. kuna. Ali to su samo direktne donacije za programe kulturne autonomije, a uz to ide još skoro 900.000 kuna za romsku nacionalnu manjinu odnosno za stvaranje pretpostavki za ostvarivanje njihove kulturne autonomije u jedinicama lokalne i regionalne samouprave, shodno obvezama iz Nacionalne strategije za uključivanje Roma. Dalje, tu su i sredstva koja se ostvaruju temeljem bilateralnih ugovora sa Italijom ili Mađarskom kao što su potrebe Talijanske drame u Rijeci ili uredništva za mađarske manjinske medije u Hrvatskoj itd. I kada se sve to zbroji došićemo sveukupna sredstva u iznosu od 46.158.000 kuna. Ostvaren je ogroman financijski skok, što je posljedica i prepoznavanja značaja i kvalitete dosadašnjeg rada, ali i jasne orijentacije Vlade da nam pruži novu i dodatnu podršku.

su preosjetljive, da preoštro osuđuju neke negativne pojave kojih ima i drugdje, ali na neke negativne pojave nažalost prije i više upozoravaju i neki međunarodni promatrači i institucije nego naše političke strukture koje bi se time trebale i baviti. Žalosna je činjenica da nam još uvijek apostrofiraju diskriminaciju prema pojedinim nacionalnim manjinama, poglavito prema Romima i Srbima, da upozoravaju na rastući govor mržnje, antisemitizam, na to da na javnoj televiziji gostuju ljudi koji negiraju zločinački karakter ustaških logora i tsl. Manjinama je teško prihvatiti tu manufakturu revizionizma unutar koje se onda podgrijavaju i redukcionističke priče o pravima nacionalnih manjina iako to nema nikakvog političkog i demokratskog utemeljenja. Mislim da je krajnje vrijeme da se i najviše državne i društvene strukture i institucije, odnosno njihovi predstavnici jasno i kritički odrede prema ovim pojavama i pokažu istinsku demokratsku i europsku opredijeljenost hrvatskog društva, a ne da se stvara privid kako se mi kao društvo trudimo otići na stranu koja je apsolutni ne samo politički već i civilizacijski gubitnik.

ODGOVORNIJA ULOGA HRTA

■ **Kada je riječ o takvim pojavama mnogi upozoravaju na bitnu ulogu medija, pozivajući na poštivanje profesionalnih standarda i njihovu odgovornost kada su manjine u pitanju. Kako vidite taj problem? Raste li govor mržnje? Ima li načina da se tome suprotstavimo? Kakvo je stanje u medijima, koja je uloga javnog servisa i kakvi su odnosi s HRT-om?**

Suvišno je napominjati i puno smo puta to već uradili koliko je moćni medij poput televizije važan za bolju percepciju nacionalnih manjina u društvu. Prema nekim istraživanjima više od 80 posto građana bitne informacije dobiva preko televizije, dok je informiranje preko tiska neusporedivo manje.

Kod manjina se primjenjuje monolog, mnogi govore o manjinskim pitanjima, a da o tome nemaju pojma. Treba nam dijalog kao forma javne komunikacije, treba nam inkluzivnost i integracija, a ne prevladavajuće negativno kontekstualiziranje nacionalnih manjina na političkom, socijalnom, povijesnom ili nekom drugom planu. Treba nam prisutnost

nacionalnih manjina u mainstreamu, a ne u getoiziranim i marginaliziranim medijskim formama i sadržajima.

Često citiram poznatog urugvajskog književnika Eduarda Galeana kojeg su zvali Kroničar nepravde, a koji je s pravom isticao kako živimo u svijetu alternativnih istina, fake newsa, stvaranja dnevno političke povijesti, teških povijesnih revizija, kontrafaktualne povijesti, u svijetu u kojem su sahrane važnije od pokojnika, svadbe od ljubavi, izgled od pameti ... stvaramo i živimo kulturu ambalaže, u kojoj se prezire sadržaj i veliča forma. A to se onda posebno negativno održava na ranjiva društva i ranjive skupine među kojima su i nacionalne manjine i njihova medijska prezentacija. Medijski svijet vrijednost informacije ne mjeri prema koristi koju bi mogla donijeti društvu već se mjeri prema gledanosti, slušanosti, prema broju klikova, a to onda za manjine znači da ključne postaju negativne pojave, negativni konteksti, predrasude...

Uporno se borim da promijenimo medijsku situaciju kada su u pitanju manjine. Uporno i manje-više bezuspješno. I neshvatljiva je ta tvrdokornost koja je i u suprotnosti s orijentacijama i politikom hrvatske Vlade. Kako je situacija loša možda najbolje oslikavaju podaci da nacionalne manjine iako čine blizu 10 posto hrvatskog stanovništva u informativnim emisijama HRT-a sudjeluju tek u promilima, dok ukupni programski sadržaji koji se bave problematikom nacionalnih manjina čine tek nešto više od 1 posto svih programa HRT-a.

Ipak, unatoč svega želim biti optimist pa ću istaći da smo nedavno imali jedan dobar sastanak s predstavnicima HRT-a na kojem je bio i glavni ravnatelj HRT-a Kazimir Bačić (za kojeg nam se čini da za ove probleme pokazuje više zanimanja i razumijevanja nego njegovi prethodnici) i na kojem smo ponovno inzistirali i ukazali na hitnu potrebu kadrovskog proširenja i osnaženja redakcije Prizma i njene suradničke mreže, na nužnost uključivanje manjinskih sadržaja u sve dijelove programa HTV-a, potrebu ponovnog osnivanja redakcije za nacionalne manjine (koju je HRT imala više od 25 godina) te na potrebu edukacije novinara za manjinske programe kao nužnog preduvjeta za učinkovito ispunjavanje obveza iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih

manjina i Ugovora između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2018. – 2022. godine. Dogovoreno je i održavanje periodičnih konzultativnih sastanaka Ravnateljstva i Programskog vijeća HRT-a sa predstavnicima Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske radi razmjene mišljenja i iznošenja prijedloga o sadržaju te programima namijenjenim nacionalnim manjinama. Imamo realna očekivanja da će se konačno početi poštivati i realizirati dogovori i s vladom i s HRT-om oko unapređenja medijskog odnosa prema nacionalnim manjinama u javnim medijima, što je utvrđeno i zakonskim i ustavnim obvezama i čije neispunjavanje je na kraju čak i utuživo, iako se zaista čvrsto nadamo da ne ćemo do toga doći.

POLITIKA ZAŠTITE I INTEGRACIJE

■ **Vlada je ove godine donijela odluku o imenovanju novih članova Savjeta za nacionalne manjine, ali je i vas ponovno potvrdila za predsjednika tog krovnog tijela manjinske politike. Donosi li novi saziv Savjeta neke potencijalne novine u radu ovog važnog tijela i što bi u budućem radu željeli potaknuti i unaprijediti?**

U proteklih 17 godina, od kada je na snagu stupio Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, temeljem kojega je Savjet i konstituiran, uza sve otpore, teškoće i nedostatke položaj nacionalnih manjina je unaprijeđen i one su postale nezaobilazni činilac i subjekt javne politike. Time su dobile i mogućnost da same djelatno i stalno rade na ostvarivanju svojih prava i poboljšanju svoga položaja. Naravno, uvijek je u tom procesu vrlo važna i odgovornost većine. Pred nama je još mnogo problema koje se nekad kroz manjine i dvostruko prelamaju, kao specifični manjinski problemi, ali i kao problemi hrvatskog društva u cjelini. Iako je hrvatski zakonodavni okvir, kada su u pitanju nacionalne manjine, jedan od boljih u Europi treba dalje raditi na njegovom poboljšanju i što je još važnije na nalaženju odgovarajućih mehanizama njegove uspješnije implementacije. S druge strane treba raditi na tome da se manjine održe, a to je često i složen i zahtjevan proces i posao s kojim šira javnost i nije uvijek adekvatno upoznata. Samo u ovoj, 2019. godini sufinancirati će se 890 programa kulturne autonomije, 124 članice saveza/zajednica u obliku KUD-ova, beseda i matica i za to će biti izdvojeno 36.005.157,00 kuna, što u odnosu na 2018. godinu predstavlja povećanje za 2.620.157,00 kuna. A sve to treba organizirati, voditi, nadgledati... Brinuti se o ispravnom trošenju državnog novca, ali nadasve i o zadovoljavanju manjinskih interesa i potreba.

I nije samo problem u stalno prisutnim tendencijama asimilacije, koji se objektivno ne mogu izbjeći, ali im se treba adekvatno suprotstaviti, već i u činjenici da i manjine stare, da one imaju nekad i izraženije demografske probleme od većine, da mladi odlaze, da raste broj onih koji se iz raznih razloga ne identificiraju sa svojom nacionalnom zajednicom itd. Manjine treba štiti i identitetski i kulturološki i zakonski i demografski, a istovremeno im omogućiti i poticati njihovu punu integraciju u hrvatsko društvo. Savjet će na tome, budite uvjereni, uporno raditi tražeći odgovore na sve ove izazove.

RASPODJELA SREDSTVA ZA KULTURNU AUTONOMIJU U 2019. GODINI

Prema odluci Savjeta za nacionalne manjine za 2019. godinu bilo je predviđeno da se sredstvima Državnog proračuna neposredno sufinancira ostvarivanje programa kulturne autonomije 78 udruga i ustanova iznosom od 36.005.157,00 kuna, što u odnosu na 2018. godinu predstavlja povećanje za 2.620.157,00 kuna.

U tom okviru planirano je sufinanciranje 890 programa kulturne autonomije 124 članice saveza/zajednica u obliku KUD-ova, beseda i matica, i to:

- 54 programa informiranja u iznosu od 15.754,000 kn
- 46 programa izdavaštva u iznosu od 996,357 kn
- 396 programa kulturnog amaterizma u iznosu od 9.091,800 kn
- 390 programa kulturnih manifestacija u iznosu od 6.798,000 kn
- 3 programa koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma u iznosu od 1.965.000,00 kn
- programe stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije Roma i manifestacije Večer nacionalnih manjina 2019. u Bjelovaru i Lipovljanski susreti 2019. — 900.000,00 kn
- financijska pomoć sukladno bilateralnom ugovoru s Talijanskom Republikom (Talijanska drama HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka) — 500.000,00 kn.

(Nastavak sa stranice 1)

U općinama, gradovima i županijama za koje su raspisani izbori, ali ovlaštene predlagatelji nisu predložili kandidate, izbori raspisani za 5. svibnja 2019. g., nisu održani. U jednoj županiji izbori uopće nisu održani, jer ovlaštene predlagatelji nisu predložili niti jedan prijedlog liste kandidata za izbor članova vijeća, odnosno kandidature za izbor predstavnika nacionalnih manjina. Izbori članova vijeća pojedinih nacionalnih manjina nisu održani, jer ovlaštene predlagatelji nisu predložili liste kandidata u dvije županije, 25 gradova i 110 općina.

Pravo birati članove vijeća nacionalnih manjina (u onim jedinicama u kojima su održani izbori) na razini županija i Grada Zagreba imalo je 251.867 birača. Na razini gradova to pravo je imalo 120.030 birača i na razini općina 61.402 birača. Na izborima članova

vijeća nacionalnih manjina održanim 5. svibnja 2019. g. ukupno je glasovalo: na razini županija i Grada Zagreba 31.755 birača ili 12,61%, na razini gradova 13.086 birača ili 10,90% i na razini općina 14.204 birača ili 23,13%. U drugom krugu glasovanja na izborima članova vijeća nacionalnih manjina, održanim 19. svibnja 2019. g., koji je održan u 7 općina, pravo birati imalo je ukupno 948 birača od čega je glasovalo 124 birača ili 13,08%. Od ukupno 6.444 predloženih kandidata za članove vijeća nacionalnih manjina izabrano je ukupno 5.029, od čega 1.759 na razini županija i Grada Zagreba te 1.991 na razini gradova i 1.279 na razini općina.

Od ukupno 352 izabranih vijeća 267 vijeća izabrano je u punom sastavu, to jest u broju propisanom člankom 53. stavkom 2. Zakona, a u 85 u nepotpunom sastavu, odnosno u broju propisanom člankom 53. stavkom 6. Zakona.

Pravo biranja predstavnika nacionalnih manjina na razini županija i Grada Zagreba imalo je 11.836 birača, na razini gradova 4.481 birača i na razini općina 103 birača. Na izborima za predstavnike nacionalnih manjina ukupno je glasovalo: na razini županija i Grada Zagreba 1.288 birača ili 10,88%, na razini gradova 621 birača ili 13,86% i na razini općina 11 birača ili 10,68%. Od ukupno 121 predloženih kandidata za 109 predstavnika, izabrano je 108 predstavnika. Jedan predstavnik na nivou grada nije izabran. Izabrano je 65 predstavnika na razini županija i Grada Zagreba, 42 na razini gradova i 1 predstavnik na općinskoj razini.

U nastavku donosimo ocjene saborskih zastupnika nacionalnih manjina i članova Savjeta nacionalnih manjina o održanim izborima i daljnjoj ulozi izabranih vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

NI NOVIM ZAKONOM JOŠ NISU RIJEŠENI MNOGI STARI PROBLEMI

Robert Jankovics, saborski zastupnik mađarske nacionalne manjine i potpredsjednik Kluba zastupnika nacionalnih manjina

VIJEĆA I PREDSTAVNICI MOGU IMATI ZNAČAJNU ULOGU AKO IMAJU JAČI IZBORNI LEGITIMITET

Održane izbore za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina možemo gledati iz više perspektiva. Jedna je naravno nacionalna, a to je da izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, kakvi su da su, daju legitimitet izabranim vijećnicima unutar zajednica nacionalnih manjina. Izlaznost je ovaj put generalno gledajući bila nezadovoljavajuća, ali uzroci tome prije svega leže u nedovoljnoj medijskoj promidžbi te određenim tehničkim uvjetima kao što je npr. nedovoljan broj izbornih mjesta u odnosu na ono što su ljudi navikli na nekim drugim izborima (što je bilo evidentno ne samo u ruralnim već i gradskim sredinama).

Da može biti bitno bolje, kada se stvari dobro organiziraju, pokazuju neki izuzeci među koje posebno mogu istaći upravo mađarsku nacionalnu manjinu, koja je imala izlaznost veću od 40 posto (negdje čak i 60 posto) i to zahvaljujući tome što smo sami organizirali dobru promidžbu preko naših medija, ali i društvenih mreža. Možda će netko reći da ni 40 posto nije spektakularno, ali u odnosu na neke druge na-

cionalne manjine i u odnosu na neke druge izbore (lokalne npr.) to je vrlo dobar rezultat. Ostaje žal da se druge manjine nisu tako dobro organizirale i što je zbog toga opća slika o ovim izborima donekle narušena.

Što se tiče samih vijeća i predstavnika njihove ovlasti su definirane zakonom. Međutim, daljnje funkcioniranje vijeća i predstavnika dosta ovisi i o njima samima, o tome kakav će autoritet ostvariti i kako će se nametnuti u svojim sredinama. Međutim, upravo stoga je važan taj izborni legitimitet koji je ostvaren na ovim izborima i, ako ste imali veću izlaznost, vaš značaj u datoj lokalnoj sredini raste, više vas uvažavaju, više će pokloniti pažnje vašim stavovima, stremljenima, interesima potrebama i projektima. Što će izabrani vijećnici učiniti sa svojim mandatom – vidjet ćemo. Unutar mađarske manjine izabran je relativno pomlađeni sastav Vijeća pa se stoga nadam i novom zaletu.

Ermina Lekaj Prljaskaj, saborska zastupnica albanske, bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske nacionalne manjine

MORAJU SE OJAČATI NADLEŽNOSTI VIJEĆA I PREDSTAVNIKA

Kada su manjine u pitanju onda je poseban problem što nas društvo često tretira kao objekt – manjinama smo dali, manjinama ćemo dati ..., a manjine su sastavni dio društva koji mu značajno pridonosi svojim aktivnostima. Manjine stvaraju, rade, plaćaju poreze, a malo više jednakosti neće ni na koji način oštetiti ili koštati većinu, već će stvoriti jedno pozitivnije i tolerantnije ozračje korisno za čitavo društvo.

Nažalost, u funkcioniranju vijeća i predstavnika imamo dosta formalizma, jer su savjetodavna tijela i nemaju neke značajnije ovlasti. Faktički ovisi o dobroj volji lokalnih struktura. Činjenica da članovi vijeća dobivaju neka sredstva za svoj rad često ima i kontraefekte, jer se više bave sami sobom nego što utječu na razvoj svojih sredina.

No, u svakom slučaju uloga vijeća nije onakva kakva bi trebala pa i mogla biti. Ta uloga bi prvenstveno trebala biti fokusirana na to da se ostvari produktivna komunikacija između pripadnika određene nacionalne manjine i lokalnih vlasti ili institucija, a jedan od uvjeta za to je da članovi vijeća i predstavnici imaju veće nadležnosti i prava do sada. To još nismo uspjeli zakonski regulirati i to je veliki nedostatak u funkcioniranju manjinske samouprave.

Što se tiče samih izbora, nažalost, opet moramo konstatirati da nije bilo adekvatne promidžbe, nužnog osvješćivanja pripadnika nacionalnih manjina da je izlazak na izbore izuzetno važan, naravno, najprije za nacionalne manjine, ali i za širu zajednicu, jer nacionalne manjine i svojim specifičnim djelovanjem, programima, projektima mogu pomoći razvoj svoje lokalne sredine.

IZBORI VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA

Lokalne strukture često ignoriraju vijeća i predstavnike (rijetki su primjeri dobre prakse kao što je to slučaj u gradu Zagrebu), a oni sami nisu dovoljno educirani da pokrenu određene procese, kako ostvarivati svoja prava, kako promicati svoje interese i potrebe, kako komunicirati s lokalnim vlastima i tražiti ono što im pripada.

Donošenje novog zakona o izborima bilo je vrlo značajno, ali ni njegove mogućnosti nisu u potpunosti iskorištene. To je slučaj i s drugim zakonima kada su u pitanju nacionalne manjine – dobri su, ali je njihova primjena često jako problematična.

Tako je čak i s političkim predstavljanjem nacionalnih manjina. Imamo velike grupe nacionalnih manjina koje, na primjer, sada zastupamo ja i kolega Veljko Kajtazi, a što nije funkcionalno iz raznih razloga i

sigurno da na taj način manjine ne mogu biti adekvatno politički predstavljene te bi taj institut trebalo mijenjati.

Problem albanske nacionalne manjine, a i nekih drugih je naša velika raspršenost. Nismo koncentrirani kao npr. Česi ili Mađari i to je otežavajuća okolnost kada, primjerice, idete na natječajne fondove EU, jer se pogoduje sredinama koje imaju više od 5 posto pripadnika neke nacionalne manjine, što je veliki hendikep za raspršene nacionalne manjine.

To treba mijenjati upravo stoga jer bi potencijali nacionalnih manjina u dobivanju tih sredstava mogli biti znatno veći. Naravno uz uvjet da ostvarimo nužnu i kvalitetnu edukacije kako bi se povećala naša efikasnost i uspješnost sudjelovanja u ovim projektima.

Zvonko Kostelnik, član Savjeta za nacionalne manjine RH iz redova rusinske nacionalne manjine

POTENCIJALI MANJINSKE SAMOUPRAVE NISU DOVOLJNO PREPOZNATI

Izbore održane za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina bih ocijenio zadovoljavajućima iako slab odziv birača pokazuje da javnost i sami birači, pripadnici nacionalnih manjina, nisu u dovoljnoj mjeri upoznati sa konkretnim radom vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Značaj koji vijeća i predstavnici nacionalnih manjina imaju za ostvarivanje prava nacionalnih manjina sastavni su dio lokalne samouprave. Iako je njihova uloga samo savjetodavna oni imaju mogućnost biti uključeni u sva zbivanja u njihovim lokalnim i regionalnim sredinama, a na lokalnim i regionalnim vlastima je odluka hoće li neku našu inicijativu, zahtjev ili prijedlog uopće prihvatiti.

Naše iskustvo pokazuje da zapravo lokalne i regionalne vlasti najviše surađuju i uvažavaju naše zahtjeve kada je to u njihovom interesu i sukladno njihovim potrebama. Lokalna i regionalna vlast moraju postati svjesni činjenice da implementacija manjinske politike predstavlja opće društveno dobro, a ne samo ostvarivanje nekog manjinskog prava i interesa.

Novim zakonom o izborima, vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina se pojačava nadležnost i njihova uloga. Regulirani su drugačiji uvjeti izbora, za razliku od dosadašnjih i teško je ocijeniti je li došlo do poboljšanja organizacija, a pogotovo kriterija kvaliteta izabranih članova vijeća i predstavnika. Stoga treba sačekati jedan period i vrijeme će pokazati je li se što poboljšalo ili nije. Važna uloga vijeća i predstavnika nacionalnih manjina je u tome da uoče probleme nacionalne manjine te ih, u suradnji s lokalnim vlastima, rješavaju.

Snažnije prihvaćanje manjinskih izbora omogućile bi zakonske promjene kojima bi se istakle obveze lokalnih medija u djelomičnom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave s ciljem boljeg praćenja predizbornih kampanja kao i medija koji su ispostave HRT-a, s obzirom na obveze HRT-a na nacionalnom nivou tijekom praćenja izborne promidžbe. Treba naglasiti da je vrlo mali broj postaja radija ili televizije u svojim programima promoviralo manjinske izbore. Jasno je da se i sami kandidati vijeća trebaju uključiti u promidžbu svoje nacionalne manjine, ali to u većini slučajeva nije tako. Uvijek je pitanje da li promidžbu treba raditi predlagatelj ili kandidati članovi vijeća.

Problem funkcioniranja vijeća i predstavnika ogleda se i u tome da tijela jedinica imaju obvezu razmotriti, ali ne i prihvatiti njihove savjete, mišljenja i prijedloge. Zbog takvog načina rada lokalne uprave članovi vijeća nisu zainteresirani za rad na ovakav način. Takva praksa mora se promijeniti ako želimo biti partneri na dobrobit manjina i većinskog naroda. One sredine koje to shvate lakše će pokrenuti neke svoje razvojne resurse i potencijale.

Vijeća bi trebala više raditi na području promicanja i zaštite ljudskih prava, organiziranja i provođenja edukativnih programa, međunarodne suradnje, suradnje s udrugama i drugim vijećima nacionalnih manjina, socijalnog uključivanja, povećanja zapošljivosti i kreiranja održivog zapošljavanja i razvoja u vlastitoj sredini te tako pridonositi osiguravanju bolje kvalitete života za manjinu, ali i za većinu. Čini se da potencijali suradnje nisu u punoj mjeri prepoznati ni korišteni ni od strane manjina, ni od strane lokalne i regionalne samouprave.

Rad vijeća i predstavnika bio bi učinkovitiji kad bi se bar u nekim segmentima povećale i osnažile njihove ovlasti. Ima prostora za

unapređenje, posebice uzimajući u obzir da Republika Hrvatska ima jedan od najboljih zakonskih okvira očuvanja manjinskih prava u regiji i u Europskoj uniji.

Među značajne europske standarde spada i dobro uređena lokalna i regionalna samouprava i sudjelovanje građana u donošenju odluka što predstavlja visoku razinu demokracije i dobrog upravljanja. Kroz takav proces, ostvaruje se i jedan od najvažnijih principa manjinske politike, a to je integracija pripadnika manjina u različite segmente političkog i društvenog života lokalne zajednice. Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina kao dio lokalne i područne samouprave vrlo su važni za bolje funkcioniranje lokalnih multietničkih zajednica i to u korist i manjine i većine i zato je jačanje njihovih kapaciteta važno za bolje upravljanje i sudjelovanje u kreiranju lokalnog razvoja.

Pregled izabranih vijeća i predstavnika po manjinama

NACIONALNE MANJINE	VIJEĆA	PREDSTAVNICI
ALBANSKA	27	18
AUSTRIJSKA	0	1
BOŠNJAČKA	39	9
BUGARSKA	0	1
CRNOGORSKA	7	7
ČEŠKA	12	8
MAĐARSKA	27	11
MAKEDONSKA	6	6
NJEMAČKA	2	3
POLJSKA	0	1
ROMSKA	34	3
RUSINSKA	4	2
RUSKA	0	4
SLOVAČKA	8	3
SLOVENSKA	11	11
SRPSKA	154	7
TALIJANSKA	18	6
TURSKA	0	1
UKRAJINSKA	3	5
ŽIDOVSKA	0	1
UKUPNO	352	108

Ishak Hodžić, član Savjeta za nacionalne manjine RH iz redova bošnjačke nacionalne manjine

NUŽNO JE VIŠE UKLJUČITI MLADE

Izbori za vijeća i predstavnike, održani u svibnju ove godine, pokazali su da je stanje dosta promijenjeno na bolje. Veliki broj vijeća i predstavnika ima radni kontinuitet tako da su udruge koje su predlagale vijećnike i predstavnike imale dosta lak posao i nije bilo teško odabrati kandidate. U velikim sredinama su izbori prerasli u pravo izbornu natjecanje što je i cilj, jer je bitno da se izaberu najbolji. Zasižno je novim zakonom o izborima poboljšana organizacija izbora, a time i kvaliteta izabranih vijećnika i predstavnika.

Dosta je korišten institut promatrača na izborima tako da su bilo kakve nepravilnosti vezane za izborna pravila smanjene na najmanju mjeru. Adekvatno rješenje za veću izlaznost bilo bi kad bi se izbori održavali u isto vrijeme kad i lokalni.

Ohrabruje da je primijećen trend uključivanja mladih u život i rad nacionalnih manjina. Veliki broj je bio na kandidacijskim listama udruga tako da se stječe dojam da u životu i radu nacionalnih manjina dolazi do pozitivnih promjena i da su vijeća i predstavnici prepoznati kao bitan čimbenik, ako ne i najvažniji u statusu nacionalnih manjina. Time će se, zasižno, povećavati i izlaznost na izborima. Lokalna zajednica – općina, grad i županija se isto tako trebaju uključiti u motiviranje

pripadnika nacionalnih manjina za izlazak na izbore. Vrlo je važno da se i općine, gradovi, županije pa i vlada uključe u medijsku kampanju promoviranja važnosti biranja vijeća i predstavnika. Ovako se kampanja svede na to da mi kao pripadnici nacionalnih manjina pričamo o tome, a da onih kojih se to tiče ostaju šuteći. Kao da radimo nešto na svoju ruku i skoro polu ilegalno.

U drugama, vijećima i kod predstavnika nacionalnih manjina potrebna je smjena generacija. Dosadašnji dugogodišnji vijećnici i predstavnici su postigli veliki rezultat i na tome im se treba otvoreno zahvaliti. Radili su možda u najtežim uvjetima koji se mogu zamisliti – od formiranja i organiziranja udruga, vijeća i predstavnika pa do konzumiranja zakonom propisanih prava, ali i obveza. Pojedine nacionalne manjine su to prepoznale kao kočnicu napretka i pokrenuli su na posljednjim izborima smjenu generacija na jedan primjeren i pozitivan način.

U pojedinim sredinama, kako je primijećeno, vijeća i predstavnici rade i one stvari koje im nisu u djelokrugu rada. Preuzimaju poslove i obveze udruga nacionalnih manjina, umjesto da im pomognu da ojačaju kapacitete i da sredstva za rad osiguravaju kroz raspisane natječaje. Ima pozitivnih primjera. Na primjer

postoje sredstva koja su određena za kompletn rad vijeća, a postoje i ciljana sredstva za rad udruga nacionalnih manjina. Na takav način su vijeća i predstavnici prinuđeni surađivati s udrugama i obratno i samim time postizati odlične rezultate u radu.

Vrlo važno je da postoji komunikacija između lokalne i regionalne samouprave i manjinskih zajednica. Kako je pravo manjinske zajednice da organizira tako je i obveza lokalne i regionalne samouprave da to omoguće i podupru. U usporedbi s proteklom vremenom očigledan je napredak u radu vijeća i predstavnika. Mnoge općine, gradovi i županije, a i država imaju odjele ili odbore u svojoj unutarnjoj organizaciji koji surađuju i rade s vijećima i predstavnicima tako da postoji pozitivan trend u razvoju odnosa manjinske zajednice i lokalne i regionalne samouprave. Ostale lokalne i regionalne samouprave koje nisu na takav način organizirane bi trebalo potaknuti i motivirati da naprave promjene koje daju odličan rezultat. ●

Mirjana Galo, potpredsjednica Savjeta za nacionalne manjine RH iz redova srpske nacionalne manjine

TREBA OSVIJESTITI VAŽNOST MANJINSKE SAMOUPRAVE I EDUCIRATI SVE AKTERE

Prošli su i ovi izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, ali na žalost nema većeg pomaka od ranijih izbora.

Izbir predstavnika manjina bi trebao imati veliki značaj za nacionalne manjine, kao i za društvo u cjelini, ali mi se čini da svijest o tome ne postoji. Iako je novim zakonom o izborima malo poboljšana njihova organizacija, ne vidim bitnijeg napretka.

Odaziv je vrlo mali i na te izbore se ne javljaju najkvalitetniji ljudi. Na neki način ih izbjegavaju. Kao da im se čini da bi svojim odazivom na neki način bili obilježeni. Drugačije to ne mogu protumačiti.

Kako bi postigli veću izlaznost na manjinske izbore vrlo je važno da se ljudima na najbolji način objasni što ti izbori znače za manjine, koje su njihove mogućnosti i koja je dobrobit, kako za manjine tako i za većinski narod. Mediji bi trebali više o tome govoriti i pisati, što do sada nije slučaj. Predstavnici svih političkih stranaka bi trebali, ako ništa drugo, a ono barem pozvati predstavnike manjina da izađu na izbore i da biraju najbolje među njima. Na žalost, moje iskustvo je da upravo predstavnici raznih političkih stranaka manipuliraju sa glasovima manjina i ne rade u zajedničku korist.

Ključni problem za funkcioniranje tih institucija su upravo manipulacije nekolicine predstavnika manjina i njihova umreženost sa političkim strankama na vlasti u gradu i županiji, koje ih financiraju i zauzvrat očekuju da pridonese da "manjinci" na izborima agitiraju i glasaju za njih. Istra je tu "najbolji" primjer.

Jedini način da se to promjeni je da se ide od vrata do vrata i da se ljudima objasne sve njihove mogućnosti i prednosti njihovog većeg angažmana u vijećima.

Mediji također ne raspoznaju važnost vijeća nacionalnih manjina – ili pak, što je još gore, svjesno zanemaruju problematiku nacionalnih manjina u RH.

Dužnost vijeća je da u gradskim i županijskim vijećima predlažu načine kako poboljšati kvalitetu života pripadnika nacionalnih manjina. Raditi na povezivanju sa matičnom državom i regijama i širiti tu suradnju na kulturnom, sportskom, gospodarskom i svakom drugom nivou.

Za bolji rad vijeća su neophodni časni ljudi da bi uz dodatne edukacije među izabranim članovima vijeća njihov rad bio raspoznat i time ohrabrio cijelu zajednicu za aktivnijom participacijom na zajedničkom prosperitetu. Ukupno gledajući manjinske zajednice

su slabo upoznate kako sa svojim obavezama tako i pravima koja proističu iz Ustavnog i drugih zakona vezanih za nacionalne manjine. Edukacije bi trebale i djelatnicima lokalne uprave, jer mnogi od njih također ne znaju što im je dužnost i obaveza, a mnogi koji znaju ignoriraju potrebe manjinskih zajednica.

Tamo gdje komunikacija između predstavnika nacionalnih manjina i lokalne vlasti ne funkcionira najbolje, treba preko političkih predstavnika, medija... izvršiti pritisak.

Najbolja komunikacija se postiže upoznavanjem kulture pojedine nacionalne manjine i njihovim ukupnim doprinosom razvoju zajednice.

Zakonski okvir je dobar, čak ga ne treba poboljšavati – treba ga poštivati i provoditi. U trenutku kada zakon koči provođenje pozitivnih napora treba ga mijenjati na temelju činjenica koje ukazuju na njegove nedostatke. Nedostatke se utvrđuje demokratskom raspravom i argumentirano. Bez toga neće biti pomaka. Novci sami po sebi ne rješavaju djelotvornost niti jedne zajednice pa niti manjinske. ●

Intervju: **Vladimir Bilek**, saborski zastupnik češke i slovačke nacionalne manjine i predsjednik Kluba zastupnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru

VEĆ SE PRIPREMAMO ZA DONOŠENJE NOVIH OPERATIVNIH PROGRAMA ZA RAZDOBLJE 2021. – 2024.

■ Prije više od dvije godine hrvatska Vlada je usvojila Operativne programe za nacionalne manjine RH za razdoblje 2017.-2020. godine. To je bilo prvi puta da je jedna hrvatska Vlada usvojila takav operativni dokument za unapređenje položaja nacionalnih manjina. Uskoro ćemo ući u zadnju godinu realizacije tog važnog dokumenta. Kako ocjenjujete njegovu dosadašnju realizaciju? Koliko je ostvareno, što se postiglo, mogu li manjine biti zadovoljne dinamikom realizacije i onim što je ostvareno?

Što se tiče same implementacije teško je jednoobrazno reći da li smo zadovoljni s provedbom Operativnih programa jer oni sadrže vrlo mnogo različitih tema: od raznih nacionalnih manjina do različitih problema, područja i načina njihova rješavanja (infrastrukturna pitanja, gospodarsko razvojna pitanja, pitanja obrazovanja, kulture, jezika, bilateralnih odnosa s matičnim zemljama itd.). U prvom djelu Operativnih programa, koji je i najveći dio dokumenta, sažeta su manjinska i ljudska prava i njihova implementacija u zakonodavstvu RH, njihovo operativno provođenje prema građanima, pripadnicima nacionalnih manjina, ali i prema jedinicama lokalne odnosno regionalne samouprave te drugim državnim tijelima. Možemo reći da u tom dijelu nismo u potpunosti zadovoljni s provedbom Operativnih programa. Međutim, pri tome trebamo biti objektivni i kazati da nije za sve ni kriva Vlada nego i opća spornost sustava, ponegdje nerazumijevanje tijela lokalne i regionalne samouprave itd. Možda smo najviše problema imali oko pitanja korištenja vlastitog jezika i pisma. Aktivnosti na tom planu su još uvijek izuzetno

JOŠ ČEKAMO OSNIVANJE POSEBNOG TIJELA ZA BORBUN PROTIV GOVORA MRŽNJE, RASIZMA I DISKRIMINACIJE

■ Operativnim programima bilo je predviđeno i osnivanje posebnog tijela koje će raditi na promicanju tolerancije te borbi protiv govora mržnje, rasizma i diskriminacije. Što je s tom idejom, tim više što smo suočeni s porastom etničke netrpeljivosti u našem društvu, na što je upozorio i Savjet za nacionalne manjine?

Savjet je, kao krovna organizacija za nacionalne manjine, upozoravao na probleme koji su prisutni na tom planu. Posebno je upozoravao

Nedostaju znanje i informacije o tome što se može i gdje se mogu dobiti sredstva i tu nastojimo poboljšati stvari te potaknuti i ostvariti što bolju komunikaciju manjinskih udruga i lokalne samouprave prema nadležnim državnim institucijama, kako bi se mogli osmisliti i kandidirati različiti projekti koji trebaju rješavati njihove probleme, interese i potrebe. Ono što je bitno i to još jednom ističem je da su tzv. manjinski projekti, koji se kandidiraju za sredstva različitih ministarstva, u pravilu dobitak i za čitavu zajednicu u kojoj manjine žive i to je najveća vrijednost ovakvog pristupa.

velike, ali s druge strane mislim da su u nekim važnim područjima napravljeni veliki pomaci. U zakonodavnom unapređenju svakako treba istaknuti ovogodišnje donošenja Zakona o izboru članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina koji se tražio gotovo 15 godina. Iako nije idealan i treba ga doraditi njegovim usvajanjem je napravljen velik i važan iskorak.

Ipak, ono što nam je posebno važno jeste da je Vlada RH nedavno prihvatila dvogodišnji program za razvoj komunalne infrastrukture, poljoprivrede, ali i gospodarstva na područjima gdje žive pretežno nacionalne manjine. To se odnosi na sredine gdje je više od 5 posto pripadnika nacionalnih manjina te na jedinice lokalne samouprave koje se nalaze u kategoriji podrazvijenih. To je značajan impuls i manjinama i ukupnom regionalnom razvoju. Na tim područjima su prošle godine ministarstva investirala 45 milijuna kuna, a ove godine se startalo s 30 milijuna. Jedinice lokalne samouprave tu mogu kandidirati projekte komunalne infrastrukture, cestogradnje, vodovodne mreže, kanalizacije, uređenja škola, vrtića itd. Posebno je važno da je riječ o projektima koji su na korist svih građana tih sredina, a ne samo manjina i da pogoduju lokalnim zajednicama koje su ispod prosjeka razvijenosti Republike Hrvatske. A projekt je i pokrenut prvenstveno na inicijativu zastupnika nacionalnih manjina s ciljem da se pomogne manjinskim zajednicama, ali i da manjinski projekti budu u funkciji ukupnog razvoja jedinica lokalne samouprave koje su ispod prosjeka hrvatske razvijenosti.

■ **Koji se problemi javljaju u provedbi?**

U realizaciji projekata koristimo priliku i mogućnosti EU fondova i fondova naših ministarstva (ministarstva regionalnog razvoja, obrazovanja, kulture, demografije). Pritom treba reći da mnoge manjinske institucije, ali i lokalne strukture nisu uvijek dobro informirane

koje im sve mogućnosti u tom pogledu stoje na raspolaganju pa to nastojimo poboljšati. Nedostaju znanje i informacije o tome što se može i gdje se mogu dobiti sredstva i tu nastojimo poboljšati stvari te potaknuti i ostvariti što bolju komunikaciju manjinskih udruga i lokalne samouprave prema nadležnim državnim institucijama, kako bi se mogli osmisliti i kandidirati različiti projekti koji trebaju rješavati njihove probleme, interese i potrebe. Ono što je bitno i to još jednom ističem je da su tzv. manjinski projekti, koji se kandidiraju za sredstva različitih ministarstva, u pravilu dobitak i za čitavu zajednicu u kojoj manjine žive i to je najveća vrijednost ovakvog pristupa. Zajedno s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina organizirani su seminari za vijeća i predstavnike kako napraviti dobre projekte, kako ih kandidirati, što mogu dobiti, kako mogu pomoći razvoju svoje sredine i mislim da se ta pozitivna uloga vijeća sve više osjeća.

■ **Kakav je u cjelini gledano značaj ovog dokumenta za buduću manjinsku politiku u Hrvatskoj? Hoće li manjine inzistirati da se s ovakvom praksom nastavi, da se ostvari kontinuitet Operativnih programa, ili da se donesu neki slični strateški dokumenti važni za nacionalne manjine?**

Operativni programi su strateški dokument. To ima poseban značaj i težinu kada otvarate određena pitanja ostvarivanja prava ili ostvarivanja razvojnih pitanja važnih za nacionalne manjine ili kada lobirate za pojedine projekte jedinica lokalne samouprave u kojima žive nacionalne manjine. U tome su važne smjernice Vlade i strategija Vlade čime se olakšava implementaciju različitih programa i projekata. To omogućava jednostavniji pristup i fondovima EU i fondovima u našim ministarstvima. Vlade bi i u buduću trebale imati ovakav strateški dokument, jer se on pokazao kao izvrstan čimbenik u provođenju programskih aktivnosti pa čak i u implementiranju pojedinih manjinskih zakona. Imamo velike mogućnosti da unapredimo sva područja gdje žive nacionalne manjine, ali i da ostvarimo dobrobit za sve građane RH koji tamo žive. Mislim da su sve nacionalne manjine već u pripremanju za donošenje novih Operativnih programa za razdoblje 2021 – 2024 godine i da ćemo osnovu i okvir tog dokumenta imati do kraja ove godine te da ćemo naredne raditi na njegovoj operacionalizaciji i usuglašavanju kako bi nakon sljedećih parlamentarnih izbora s budućnom Vladom mogli u partnerskom odnosu dogovoriti njegovo prihvaćanje i implementaciju.

Furio Radin, podpredsjednik Hrvatskog sabora i zastupnik talijanske nacionalne manjine

NEKI JOŠ NE ŽELE SIMBOLIČKI ZAVRŠITI RAT JER IM TO DONOSI GLASOVE I PRIVILEGIJE

■ U posljednje vrijeme se suočavamo s nizom sve opasnijih etničkih i protumanjinskih incidenta, protumanjinskom retorikom, dovođenjem u pitanje nekih njihovih prava, oštrim napadima na pojedine manjinske političare.... Što se to zbiva u hrvatskom društvu kada je u pitanju etnička tolerancija i odnos prema nacionalnim manjinama?

Još prije nekoliko godina, Deklaracijom koju smo potpisali u Puli, ozbiljno smo upozorili na sve izraženije pojave etnocentrizma i neprihvatljivog nacionalizma, koji se sve izraženije počeo osjećati u hrvatskom društvu i prema kojima su izostale odgovarajuće društvene, političke pa i zakonske akcije i reakcije. Dovoljno je spomenuti famozni slučaj Vukovara, gdje izostaje odgovarajuća primjena zakona. Uz sav dužni pijetet prema onome što se u ratu dogodilo u Vukovaru, prema njegovim strašnim žrtvama, treba reći da jezik i pismo jedne nacionalne manjine nemaju ništa s tim i da nisu ni u kakvoj korelaciji sa zločinima koji su se dogodili prije 30 godina. Podsjetio bih

na primjer Istre gdje je dvojezičnost uspostavljena odmah nakon II svjetskog rata i sloma nacifašizma. Brojni zločini koji su počinjeni za fašističke okupacije nisu bili prepreka tome. Prema tome, treba samo malo političke mudrosti i senzibiliteta da se shvati kako problem leži drugdje, u nekim politikama koje su provodile određene ciljeve, ali ne i u zajednici nacionalne manjine, čiji su članovi ostali u Vukovaru, s jednim jedinim ciljem i projektom – da žive u miru i toleranciji s većinskim narodom. Zato neprimjenjivanje zakona na štetu neke nacionalne manjine nije izraz mentaliteta određene sredine, niti izraz narodne volje i slično, nego je to izraz jedne politike. To je izraz politike koja simbolično ne želi okončati, ne želi završiti rat, jer to nezavršavanje rata donosi neke glasove i privilegije. Slično dizanje tenzija imate i u Međimurju, prema Romima koji postaju žrtve potpuno promašenih politika.

Međutim, ako govorimo općenito o pravima nacionalnih manjina u hrvatskom društvu slika je složena i nije crno bijela. Imamo brojnih primjera i područja gdje se prava primjenjuju

i unapređuju. Međutim, istina je da smo suočeni s različitim ekscesima, netolerancijom pa i nasilništvom, s čime se gotovo svakodnevno surećemo po raznim privatnim TV kanalima i radijskim postajama te posebno portalima. Rekao bih da postoji jedna vrlo aktivna manjina u pogledu ksenofobije. To pak ne umanjuje činjenicu da postoji dobra suradnja između nacionalnih manjina i većine lokalnih struktura te s Vladom RH na nacionalnom nivou, koja provodi Operativne programe za nacionalne manjine. Naravno, ako nas pitate kako smo s tim zadovoljni moramo reći da smo samo relativno zadovoljni. Ipak, u zadnje vrijeme su napravljeni značajni iskoraci kao što su npr. osiguranje sredstava za škole ili kulturne udruge, zbog čega nas neki koji žive od etnocentrizma i nacionalizma zovu etnobiznismenima, a riječ je o udrugama bez kojih bi te manjine faktički nestale. Veliki je tu još zaostatak i zato vjerujemo da će u idućem mandatu operativni programi biti odmah pripremljeni te očekujemo i da realizacija odmah i započne kako bi mogli puno pozitivnije govoriti o ostvarivanju i stanju manjinskih prava. ●

Boris Milošević, predsjednik Srpskog narodnog vijeća i predsjednik kluba zastupnika SDSS-a u Hrvatskom saboru

ŽALOSNO JE DA SE BAVIMO JEDNIM POLITIČAREM A NE UZROCIMA ETNIČKOG NASILJA

■ Na udaru protumanjinske politike i retorike posebno se, već nekoliko godina, našla i ćirilica, gotovo kao zaštitni znak te politike. Vi ste nedavno predstavili kampanju "Da se bolje razumijemo", kojom se želi destigmatizirati ćirilica, ali i ukazati na pojave netrpeljivosti prema pripadnicima srpske nacionalnoj manjine te općeniti porast društvene netolerancije, koja pogađa i druge manjine. Nažalost svjedoci smo porasta i fizičkog nasilja prema pripadnicima nacionalnih manjina s jedne strane te oštrih napada i pokušaja progona pojedinih manjinskih političara. Kakve to posljedice ostavlja i što to govori o aktualnom stanju manjinskih prava u hrvatskom društvu?

Prije svega treba reći da je cilj kampanje "Da se bolje razumijemo" promocija ćirilice u javnom prostoru, želja da skinemo jednu stigmiju koja se stvorila oko toga pisma, da pošaljemo jasnu poruku i da korištenje toga pisma, bilo javno bilo privatno nikoga ne ugrožava. Jezik i pismo su važan dio identiteta svake osobe i ljudsko pravo svih pa tako i pripadnika nacionalnih manjina. Kako je stvorena negativna atmosfera i stigma u društvu u odnosu na ćirilicu htjeli smo ljude naviknuti na ćirilicu, da je ljudi ne doživljavaju kao bauk, kao tabu, već kao najnormalnije kulturno dobro korisno svima. Kampanjom se zalažemo za multikulturni dijalog. Bez obzira na početne probleme i otpore (slučaj Statuta Grada Vukovara na ćirilici) vjerujemo da će

donijeti rezultate i da će ljudi shvatiti kako ćirilica nije i ne može biti nikakva prijetnja ni smetnja, već važan dio i šire hrvatske kulture. Gotovo paralelno s početkom ove kampanje, u organizaciji SKD "Prosvjeta", odvijala se i manifestacija Dana srpske kulture. Upravo ta manifestacija, osim što pomaže vidljivost srpske zajednice u Hrvatskoj i "Prosvjete" kao organizacije, pomaže da se vidi koliko je važan i doprinos Srba hrvatskoj kulturi, koja sigurno ne bi bila ovakva kakva je danas da nije bilo tog značajnog doprinosa Srba.

Napadi na istaknute pripadnike srpske nacionalne zajednice, kao što je u posljednje vrijeme slučaj s Miloradom Pupovcem, ciklički se ponavljaju i sigurno imaju i neke posebne političke, skrivene ciljeve. Povod takvog odnosa je nasilnički i huliganski napad na pripadnike srpske zajednice u Uzdlju, motiviran etničkom mržnjom. Ono što je u tome posebno indikativno i nadasve zabrinjavajuće jeste činjenica da se nakon tog brutalnog napada javnost više bavi Miloradom Pupovcem, umjesto da se bavi uzrocima i razlozima zbog čega je do takvog napada došlo, do te eskalacije fizičkog nasilja i etničke mržnje. Samo ove 2019. godine smo imali više ozbiljnih fizičkih incidenata takvog tipa (da ne govorimo o drugim ekscesima kojih ima puno, ali nisu tako javno fokusirani) i umjesto da se kao društvo zapitamo što stvara tu bolesnu atmosferu nesnošljivosti, da se s time suočimo, pokrenemo preventivne mjere i akcije mi se bavimo jednim

političarom koji je puno puta dokazao da je patriot, a ne neprijatelj ove države.

A koliko su stvari zabrinjavajuće, na svoj način, svjedoče i brojne domaće i međunarodne analize i izvješća, u kojima se da su srpska i posebno romska nacionalna manjina najugroženije i najizloženije različitim oblicima diskriminacije. To možete naći i u vladinim dokumentima, u izvještaju o provedbi Ustavnog zakona, u izvještajima Pučke pravobraniteljice, u ocjenama međunarodnih faktora od State Departmenta do Amnesty Internationala itd.

Teško je potpuno objektivno ocijeniti stanje manjinskih prava, jer smo duboko u to involvirani na razne načine pa onda i pogođeni raznim nepravdama. Ali naravno vidimo i one pozitivne stvari pa tako, unatoč nedovoljnom i sporom ostvarivanju Operativnih programa oni ipak donose određene učinke i poboljšavaju životne uvjete, smanjuju se polarizacije i tenzije na nekim područjima i t.sl. To ne ignoriramo, niti podcjenjujemo, ali vidimo i mnoge probleme, nerješavanje još uvijek mnogih gorućih egzistencijalnih pitanja, cikličko narušavanje ili pogoršavanje etničke klime i društvene tolerancije, vidimo govor mržnje, pojave revizionizma, neadekvatnu reakciju društvenih institucija... i onda naravno da ne možete biti zadovoljni. Ocjena nije crno – bijela, ali da može puno bolje to je sigurno. Duh tolerancije, duh dobre klime u društvu, građanima koje mi zastupamo je možda i najvažniji pa tek onda egzistencijalna pitanja. ●

Intervju s pučkom pravobraniteljicom **Lorom Vidović***

TREBA NAM OBRAZOVANJE ZA LJUDSKA PRAVA I GRAĐANSKI ODGOJ

Nedostaje obrazovanje u području ljudskih prava kao sustavan program kroz koji bi se djeca od najranije dobi educirala i odgajala u toleranciji, dijalogu i razumijevanju drugih pa bi onda i međuetničkih, ali i drugih netolerantnih istupa prema drugim manjinama, bilo manje, a samim tim bi se smanjio i broj prekršaja i kaznenih djela.

■ **Savjet za nacionalne manjine RH nedavno je ponovno upozorio na porast atmosfere etničke nesnošljivosti i etnocentrizma u hrvatskom društvu. I vi ste u vašim javnim istupima upozoravali da zadnjih godina imamo sve izraženije retrogradne pojave kada je u pitanju etnička tolerancija i odnos prema nacionalnim manjinama. Što se zbiva u hrvatskom društvu kada je u pitanju etnička tolerancija i odnos prema nacionalnim manjinama?**

Incidenti kojima svjedočimo u zadnje vrijeme sigurno su posljedica i mogu se povezati s jednim općenito netolerantnim i polariziranim diskursom u javnom prostoru. S jedne strane, vidimo ga kroz društvene mreže i komentare na portalima, a s druge strane na fasadama, u tiskovinama, u Saboru. Vidimo ga i kod nekih političara i dužnosnika te onda, naravno, sve to dovodi do incidenata koji zabrinjavaju i ne pokazuju naše društvo u dobrom svijetlu. Ono što mi primjećujemo, a polazeći i od podataka MUP-a, je da broj zločina, kao i sam govor mržnje, rastu, uz nedostatak dijaloga. Nedostaje obrazovanje u području ljudskih prava kao sustavan program kroz koji bi se djeca od najranije dobi educirala i odgajala u toleranciji, dijalogu i razumijevanju drugih pa bi onda i međuetničkih, ali i drugih netolerantnih istupa prema drugim manjinama, bilo manje, a samim tim bi se smanjio i broj prekršaja i kaznenih djela.

■ **Pogoršanje manjinske politike (i retorike) po mnogima započinje nakon ulaska Hrvatske u EU (kada su neki naivno očekivali možda i novi, pozitivniji zamah). Da li su utemeljene ocjene da su ulaskom u EU manjinska prava u Hrvatskoj ušla u fazu stagnacije? Ako jesu koji su razlozi tome?**

Tijekom pretpristupnih pregovora hrvatsko se zakonodavstvo moralo uskladiti s pravnom stečevinom Europske unije i samim tim su utvrđeni vrlo visoki standardi zaštite manjinskih prava koji su postali dio hrvatskog pravnog poretka. Može se reći da smo zahvaljujući tim pregovorima, dakle vremenu prije ulaska Hrvatske u EU, dobili jedno od sadržajno najsveobuhvatnijih i najkvalitetnijih zakonodavstava zaštite prava nacionalnih manjina. Međutim, nakon što smo ušli u Europsku uniju pokazalo se da smo u nekim važnim aspektima zakazali, odnosno da se sa značajnim zakonskim promjenama nije radilo i na stvarnim društvenim promjenama, na tome da svi građani i opća populacija i pripadnici manjina, na određen način usvoje te standarde koji čine društvo uređenim, tolerantnim te dobrohotnim prema svima i u kojem se neće kršiti ničija ljudska prava.

■ **Na što posebno ukazujete u vašim izvješćima kada su u pitanju nacionalne manjine? Kakva je trenutna realna situacija?**

Kroz naša godišnja Izvješća redovito dajemo podatke i analiziramo probleme ostvarivanja prava nacionalnih manjina, probleme diskriminacije temeljem etniciteta i nadležnim tijelima dajemo preporuke kako ta prava ostvariti. Riječ je o društvenim promjenama, a te su promjene uvijek spore i potrebno je puno godina da se neki ciljevi ostvare te se ponekad čini kako dugo tapkamo u mjestu ili čak idemo unatrag. Iz naših analiza očito je da se Ustavni zakon na mnogim područjima nekvalitetno i nedovoljno primjenjuje. To je prisutno i kada je u pitanju zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina, primjerice, u tijelima državne uprave ili pravosuđu, kod određenih pitanja u obrazovanju, prava korištenja jezika i pisma nacionalnih manjina, itd. Time ćemo se, nažalost, vrlo vjerojatno baviti i narednih godina.

■ **Jesu li su se u međuvremenu pojavili neki novi problemi koje bi posebno trebalo naglasiti i koji?**

Primjerice, tu je prošlogodišnja referendumska inicijativa kojom se smjeralo ograničiti broj manjinskih zastupnika, ali i njihove nadležnosti i prava koja im daje zastupnički mandat. Na to je reagirao i Ustavni sud te pokazao kakvo je stvarno opredjeljenje Republike Hrvatske kao države u tom smislu i to je sigurno bilo jako značajno. Društvo je još uvijek poprilično opterećeno ratom i njegovim

Trenutno, praksa zaista dosta zaostaje za onim što imamo u zakonima. To ima veze s Europskom unijom utoliko što nakon našeg ulaska nema sustava praćenja i uspoređivanja primjene utvrđenih prava i od tada možemo vidjeti jedan, nažalost, sve izraženiji negativan diskurs što se tiče pripadnika nacionalnih, ali i drugih manjina, što nas upozorava da na tome još puno treba raditi.

posljedicama. Stoga je važno naglasiti i ulogu donositelja odluka i političara koji uvelike kreiraju javni diskurs i koji svojim izjavama itekako mogu doprinijeti povećanju međuetničke tolerancije, ali isto tako, mogu i raspirati mržnju. Zato mislim da je i u ovom kontekstu ponovno vrlo važno naglasiti značaj obrazovanja za ljudska prava i građanskog odgoja i to od najranije dobi, gotovo od vrtića. Trenutno je to u školama predviđeno kao međupredmetni program, a mi ćemo se svakako angažirati u praćenju tog projekta, jer smatramo da je riječ o ključnom alatu razvoja društvene tolerancije koji će nam svima pomoći da se bolje razumijemo i kvalitetnije živimo zajedno.

■ **U posljednje vrijeme, svjedoci smo pojačane političke retorike koja često pogađa upravo nacionalne manjine. Kako ocjenjujete taj odnos i pojave?**

Sasvim je sigurno da se tijekom predizbornih kampanja politička retorika zaoštava, jer se na taj način neodgovorno i kratkoročno žele prikupiti politički bodovi, a to je ono što nazivamo populizmom. Dugoročno, strateško i odgovorno promišljanje u interesu cjelokupne javnosti trebalo bi biti na prvom mjestu, a ne samo neposredna politička korist poput pobjede na sljedećim izborima. Činjenica i da se u Hrvatskoj često održavaju nekakvi izbori, može biti uzrok takve izoštrene retorike koja ne uvažava vrijednosti našeg Ustava na najbolji mogući način.

■ **Sredinom godine u Čakovcu je održan prosvjedni skup građana čiji je formalni cilj bio upozoriti na loš rad institucija zbog čega imaju sve više problema s romskom zajednicom u Međimurju. Međutim, po mnogim ocjenama, skup je pokazao svoju antiromsku usmjerenost. Kako stvarno pokrenuti institucije da počnu rješavati romske probleme, a na izvjestan način i probleme šire zajednice u kojem oni žive?**

Prema opisu organizatora, skup je bio usmjeren i zamišljen kao kritika rada institucija. Međutim, mnogi komentari na portalima i objave na društvenim mrežama bile su izrazito antiromske, zbog čega je taj prosvjed dobio tu antiromsku etiketu. Zsigurno ne mislim da svi građani Čakovca i Međimurja, koji su došli na taj skup, ne vole Rome, ali očito osjećaju neki strah i u tim okolnostima izuzetno važna postaje upravo uloga nadležnih tijela i institucija, koja do sada nije u dovoljnoj mjeri ni prepoznata, a još manje ostvarena. Jedan od razloga prosvjeda bio je, primjerice, dojam da Romi, posebno maloljetni, počine najveći broj, odnosno oko 70 posto, kaznenih djela u Međimurju, ali se pokazalo da je taj podatak netočan i da se ne može na takav način govoriti o počiniteljima kaznenih djela. Policija tu sigurno ima veliku ulogu, ali nemojmo zaboraviti ni na ulogu socijalne skrbi, obrazovanja, lokalne zajednice i potrebe za njihovom puno boljom suradnjom i koordiniranošću. Sam problem ne treba ni u kom slučaju gledati kao sukob većinskog naroda, odnosno lokalnog stanovništva i romske nacionalne manjine. Postoji legitimno pravo na okupljanje i prosvjedovanje i to ne treba dovoditi u pitanje, ali treba voditi računa i o govoru mržnje koji se na taj način može iskazati. Također, posebno moramo imati na umu da je manjina u pravilu ona koja je žrtva neke diskriminacije, a ne izvor opasnosti.

* Institut STINE je za potrebe projekta "Manjinski radio forum – izazovi multietničnosti u hrvatskom društvu" u lipnju ove godine imao intervju s pučkom pravobraniteljicom iz kojega donosimo najznačajnije izvratke ●

Saborski odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina o rješavanju problema Roma u Međimurju

Veljko Kajtazi: ZA RJEŠAVANJE PROBLEMA TREBAJU JASNE INSTRUKCIJE DRŽAVE I FINACIJSKA SREDSTVA

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je na svojoj 34. sjednici, održanoj u listopadu 2019. g., raspravljao o Izvješću svoje radne skupine o položaju romske nacionalne manjine i međuetničkim odnosima u Međimurskoj županiji koja je u srpnju posjetila to područje kako bi prikupila cjelovite informacije o položaju Roma i međuetničkim odnosima u toj županiji. Član Izaslanstva, saborski zastupnik 12 nacionalnih manjina uključujući i romsku, Veljko Kajtazi je pohvalio inicijativu Odbora, ali i ocijenio zabrinjavajućim činjenicu da je moralo doći do prosvjeda i tenzija između većinskog stanovništva i romske nacionalne manjine kako bi se sagledali i istražili problemi života Roma u Međimurju.

U svom izlaganju on je istaknuo da se fokus ne smije stavljati na kriminalitet, koji je posljedica situacije u kojoj se nalazi romsko stanovništvo. Pozdravio je brze reakcije policije naglasivši da se, sukladno zakonu, trebaju

kažnjavati počinitelji kaznenih ili prekršajnih djela, ali da se ne smije kolektivizirati krivnja i odgovornost prebacivati na cijelu romsku zajednicu.

“Treba se fokusirati na uzroke problema tj. nezaposlenost, lošu infrastrukturu, obrazovanje i prilagodbu romske populacije tržištu rada, socijalne prilike, a posebno treba posvetiti brigu djeci i maloljetnicima. Odgovornost se ne smije prebacivati samo na romsku zajednicu i jedinice lokalne samouprave. Odgovornost je na svima te bi država trebala pokrenuti nacionalne projekte na suzbijanju detektiranih problema. Potrebno je koordinirano djelovanje svih segmenata javnopravnih vlasti te obuhvaćanje problema u cjelini u svim resorima, a ne parcijalno promatranje ustanova socijalne skrbi, policije i jedinica lokalne samouprave. Naime, uočeno je da je, unatoč trudu svih nadležnih tijela, nemoguće doći do rezultata, jer je riječ o začaranom krugu. Za integraciju

je nužno da se svi uključe u uređenje prostora i komunalne infrastrukture te da se donesu programi stambenog zbrinjavanja. Romska naselja u Međimurskoj županiji nisu od jučer. Zato pitanje komunalne infrastrukture i društvenih sadržaja naselja mogu riješiti samo čelnici jedinica lokalne samouprave u suradnji sa državnim tijelima. Država bi morala dati jasne preporuke i obaveze jedinicama lokalne samouprave, ali u nekim slučajevima i financijska sredstva za provedbu tih preporuka”, rekao je Kajtazi.

U zaključcima je, između ostalog, istaknuo da će Odbor nastaviti pratiti međuetničke odnose i položaj romske nacionalne manjine, kao i situaciju u Međimurskoj županiji te će se ponoviti posjet Međimurskoj županiji. Također, da će se podržati aktivnosti Vlade i jedinica lokalne i regionalne samouprave koji idu u smjeru rješavanja uočenih problema romske nacionalne manjine.

Intervju: Stanoje Nikolić, član Povjerenstva za praćenje Nacionalne strategije za uključivanje Roma i predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine Sisačko-moslavačke županije te Romskog kulturnog centra u Sisku NE TREBAJU NAM NOVE STRATEGIJE VEĆ UČINKOVIT PLAN REALIZACIJE I DJELOVANJA

■ Sljedeće godine Nacionalna strategija za uključivanje Roma 2013.-2020. ulazi u posljednju godinu. Kako ocjenjujete njenu realizaciju?

Ako bi školski ocjenjivali realizaciju Nacionalne strategije dao bih “dvojk” ili, u najboljem slučaju, neku mršavu trojku i to zato jer puno govorimo o Nacionalnoj strategiji, ali rješenja i aktivnosti na terenu su nedostatna pa i slaba. U samim romskim naseljima, a tamo većina nas živi, pomaci se, u najvažnijim pitanjima i problemima, slabo osjećaju, počevši od infrastrukture pa na dalje.

■ U čemu se uspelo, a u čemu podbacilo? Je li položaj Roma u tom periodu poboljšan ili pogoršan? Ima li primjera dobre prakse?

Značajan napredak je postignut na području obrazovanja i to je primjer dobre prakse kako može bolje. Napredak u obrazovanju vidljiv je ne samo u osnovnom školstvu, već i u činjenici da sve veći broj Roma završava i srednjoškolsko obrazovanje, a u posljednje vrijeme bilježimo i interes za visokoškolsko obrazovanje. Tu je na različite načine prisutna i razvijena društvena potpora (udžbenici, prijevoz, vrtiči, stipendije itd.). Međutim, važna društvena potpora izostaje kada se završi

srednje obrazovanje, jer većina nas Roma ostaje nezaposlena, s minimalnim mogućnostima da u svojoj struci nađe posao. I to treba mijenjati. U strategiji bi se moralo izaći s konkretnim mjerama koje bi Romima nakon završetka školovanja donijele i obavezno zaposlenje, jer bez toga nema izlaza iz začaranog kruga našeg siromaštva i diskriminacije.

■ Koji su najznačajniji problemi i otpori koji se javljaju u implementaciji strategije?

Zahvaljujući aktivnostima saveza Roma “Kali Sara” te posebno saborskom zastupniku Veljku Kajtazi ključni romski problemi (npr. zapošljavanje, stanovanje itd.) dolaze u fokus

javnosti i neke se stvari počinju rješavati. Međutim, imamo svojevrsnu inflaciju raznih dokumenata (strateških planova, akcijskih planova, operativnih programa ...), ali se sve to slabo osjeća u praksi. To teško i sporo dopire do romskih naselja... Saborski zastupnik Kajtazi mnoge stvari gura, inzistira kod Vlade, u nadležnim institucijama, ali njegove su moći ograničene, a sustav presporo i neučinkovito reagira.

■ Što i kako dalje? Da li nam treba nastavak Nacionalne strategije ili trebamo neki novi pristup?

Stvari se rješavaju užasno presporo. Svugdje su potrebni dodatni naponi i procedure. Teško je i zamorno rušiti te administrativne prepreke, iako bi institucije trebale ostvarivati pojedine planove i mjere koje su same donijele i utvrdile.

Nama nije potrebno donošenje novih dokumenata, novih strategija. Nama treba operativan pristup oko realizacije onih stvari za koje smo se dogovorili i koje smo utvrdili. Trebamo mnogo agilnije lokalne institucije, lokalnu vlast i strukture da ozbiljno uđu u rješavanje problema u romskim naseljima, jer bez toga i bez zapošljavanja naše su perspektive nikakve.

Intervju: **Antonija Petričušić** – docentica na katedri sociologije na Pravnom Fakultetu u Zagrebu i članica Savjetodavnog odbora za praćenje provedbe Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe

SMJERNICE IZ TALLINA: MANJINSKI DOPRINOS BOLJOJ MEDIJSKOJ STRATEGIJI

■ Nedavno ste predstavili Preporuke iz Tallina Visokog povjerenika OESS-a za nacionalne manjine pod nazivom “Nacionalne manjine i mediji u digitalnom dobu”. Pri tome ste istakli da ovaj dokument ne samo da nije poznat široj javnosti nego ni mnogim dionicima i institucijama koje bi se trebale baviti ovim pitanjima. Kakvi su značaj i uloga ovakvih dokumenata u kreiranju manjinske politike i što donose ove najnovije Preporuke?

Preporuke Visokog povjerenika OESS-a za nacionalne manjine (koji djeluje od 1992. g.) nisu pravno obvezujući dokumenti, ali su važni politički instrument savjetodavnog karaktera koji može pomoći u profiliranju manjinske politike u državama članicama. Nažalost malo ih koristimo, premalo. Preporuke, koje su usvojene početkom ove godine, se referiraju na digitalno doba, doba novih medijskih i informacijskih tehnologija, doba nevjerojatnog razvoja komunikacije i informatizacije, ali i sve raširenije kontrole pojedinaca i manipuliranja njihovom svijješću putem novih digitalnih medijskih tehnologija. Dakle, u tim novim tehnološkim okolnostima postavlja se pitanje kako predstaviti i osigurati da se interesi i potrebe nacionalnih manjina ostvaruju, ne samo u javnim, nego i u privatnim medijima, elektroničkim ponajprije. U ovim smjernicama, podijeljenim u četiri djela, stoje jasne upute

koji mehanizmi mogu pomoći da se osigura demokratsko i pluralno društveno okruženje u kojem svi pripadnici bilo manjina ili neki privremeni stanovnici (npr. tražitelji azila, migranti itd.) trebaju imati pravo pristupa informacijama na svom jeziku. Pri tome u smjernicama se ne tvrdi da je to zadaća isključivo javnih medijskih servisa, nego i svih drugih aktera na medijskoj sceni, što, naravno, uključuje i angažman javnih vlasti.

■ **Kojim drugim akterima medijske scene su, osim javnim medijima, upućene ove smjernice?**

U smjernicama se ide znatno šire od, kod nas uvriježenog stava, da etničku pluralnost društva sustavno treba reflektirati samo javni medijski servis. U njima se traži da pružatelji usluga, koji osiguravaju informiranje nacionalnih manjina i drugih manjinskih društvenih skupina, budu i privatne medijske institucije, privatni mediji, različite medijske platforme i mreže. Nadalje, u smjernicama se posebno govori o tzv. medijima zajednice koje se smatraju važnim stupovima očuvanja i opstojnosti manjinskih identiteta, s obzirom da su mediji zajednice, ti mali neprofitni mediji, u pravilu vođeni od manjinskih zajednica ili pak udruga civilnog društva. Mediji zajednice u javnost adresiraju mnoga pitanja važna za ostvarivanje i očuvanje manjinskih prava i potreba, upravo onih koje mnogi neosporno

financijski snažniji i utjecajniji mainstream mediji (pa i javni) zanemaruju, ignoriraju pa njima često i manipuliraju. Također, uz ulogu medija zajednice posebno se ističe i uloga i važnost lokalnih i regionalnih medija, jer se oni nalaze bliže manjinskim zajednicama pa je onda i vjerojatnost da će bolje i više informirati o temama i problemima ovih zajednica te poticati i manjinske i predstavnike i strukture vlasti i društva da se traže i pokreću rješavanja važnih manjinskih pitanja. Na kraju, u Smjernicama iz Tallina se govori i o digitalnim medijima te se u njima konačno traži da država i u pogledu svih medija razmotri određena zakonodavna rješenja koja bi ih potakla ili čak obvezala da u svojim sadržajima imaju informiranje o nacionalnim manjinama. To npr. može biti neki periodični podlistak u dnevnim novinama ili pak neki manji postotak sadržaja u digitalnim medijima.

■ **Za što još mogu biti značajne ove smjernice?**

One mogu biti dobar alat za unapređenje ne samo naše manjinske politike već i naše medijske politike i svakako bi sadržaj Smjernica iz Tallina trebalo uključiti u buduću medijsku strategiju. U njima se, u tretiranju i javnih i komercijalnih i lokalnih medija, tvrdi da je kroz sve razine medijskog izvještavanja potrebno doprinositi inkluzivnom, pluralističkom društvu, stvaranju mostova među etničkim zajednicama. Da je potrebno doprinositi suradnji i objektivno izvješćivati o događajima koji se tiču nacionalnih manjina. A da bi se to događalo morate imati odgovarajuću zakonsku osnovu. Trebalo bi biti relativno lako privoliti HRT da o nacionalni manjinama izvještava u svim svojim programima, jer je ta javna medijska ustanova na to već obavezana zakonom pa i ugovorom s Vladom, ali temeljem našeg trenutnog zakonodavstva nekog privatnog nakladnika ne možete na to prisiliti. Međutim, ako stvorite sustav koji će i privatne nakladnike i elektroničke medije kroz neke zakonske norme, ili nekim drugim poticajnim mjerama, privoliti da izvještavaju o nacionalni manjinama u svojim programima, onda je moguće oživotvoriti pluralističko društvo i u medijskom prostoru i u ovo naše digitalno doba. Ali za to je najprije potrebna politička volja kako bi se osmislili i osigurali mehanizmi kojima će se to postići. ●

EUROPSKA UNIJA TREBALA BI DOBITI ZAJEDNIČKI ZAKONODAVNI OKVIR ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA

Više od milijun europskih građana podržalo je Inicijativu, odnosno pokret “Minority Safe Pack” (Manjinsku inicijativu) za bolju zaštitu manjinskih prava u EU. Time je pred europske institucije položen kristalno jasan zahtjev: građani EU žele imati zakonodavni okvir za zaštitu prava manjina jer žele vjerovati da u EU vrijedi njezin moto: “Ujedinjeni u različitosti”. Na tragu te inicijative, koju je pokrenula Federalna unija europskih nacionalnosti (FUEN) u Europskom Parlamentu je krajem 2018. usvojena Rezolucija o minimalnim standardima za manjine u EU te se realno očekuje da, nakon održanih izbora za Europski parlament, nova Europska Komisija pokrene inicijativu koja bi trebala rezultirati jedinstvenim i efikasnim mjerama za bolju zaštitu i unapređenje manjinskih prava.

Tanja Novotni Golubić, zamjenica župana u Bjelovarsko – bilogorskoj županiji i članica FUEN o tome za MANJINSKI FORUM kaže:

Mislim da je usvojena Rezolucije o minimalnim standardima za manjine u EU, kojom su europarlamentarci pozvali i na usvajanje svih mjera predloženih Manjinskom Inicijativom, bila važan korak te treba očekivati da će se time pokrenuti procesi koji će uključiti usklađivanja i rasprave na svim razinama, od Vijeća Europe, preko zakonodavnih odbora do Europske komisije i Europskog parlamenta.

Rezolucija poziva Komisiju i države članice da zajamče da navedeni okvir uključuje prikupljanje podataka, kao i financijski i kvalitativno usmjerene metodologije praćenja i izvješćivanja temeljene na terenskom radu. U Rezoluciji su izraženi stavovi, preporuke, činjenice i poticaj Komisiji kao i državama članicama na poduzimanje djelotvornih mjera u cilju zaštite identiteta, kulturnih i jezičnih prava pripadnika manjina kroz realizaciju prava na obrazovanje, privatnu i javnu uporabu manjinskog jezika bez diskriminacije, te ističe važnost i ulogu medija u promicanju politike nediskriminacije i manjinskih sadržaja ali i promicanju borbe protiv govora mržnje, ravnopravnost za manjine bez državljanstva, npr. Rome, posebne fondove za regionalni razvoj manjinskih područja, potpore za očuvanje manjinske kulture i baštine itd.

Ukratko, ovom Rezolucijom, Europski parlament, pozivajući Komisiju da izradi zajednički okvir minimalnih standarda EU-a za zaštitu manjina, preporučuje da taj okvir obuhvati konkretne, mjerljive korake uz redovito izvješćivanje te mehanizme kontrole ostvarivanja manjinskih prava koje su do sada izostajale nakon što bi neka zemlja ušla u Europsku uniju.

INSTITUT
STINE

Šetalište Bačvice 10
21000 SPLIT, Croatia

tel./fax: ++385/21/488-945

e-mail: stina@st.t-com.hr • stina@zamir.net

web: www.stina.hr

Urednik: Stojan Obradović

Suradnici: Antun Brađašević i Pero Jurišin